

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน

ทัศนศิลป์

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑
กระทรวงศึกษาธิการ

ISBN 978-974-01-9768-3

พิมพ์ครั้งที่หนึ่ง ๑๕,๐๐๐ เล่ม

พ.ศ. ๒๕๕๔

องค์การค้ำของ สกสค. จัดพิมพ์จำหน่าย
พิมพ์ที่โรงพิมพ์ สกสค. ลาดพร้าว
๒๒๔๙ ถนนลาดพร้าว วังทองหลาง กรุงเทพมหานคร
มีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ

ประกาศสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

เรื่อง อนุญาตให้ใช้สื่อการเรียนรู้ในสถานศึกษา

ด้วยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้จัดทำหนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน
ทัศนศิลป์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช ๒๕๕๑ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้พิจารณาแล้วอนุญาตให้ใช้
ในสถานศึกษาได้

ประกาศ ณ วันที่ ๑๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๔

(นายชินภัทร ภูมิรัตน)

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

คำนำ

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจินตนาการทางศิลปะ ชื่นชมความงาม ตลอดจนมีสุนทรียภาพ ซึ่งกิจกรรมทางศิลปะจะช่วยพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม ตลอดจนการนำไปสู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะวิธีการทางศิลปะ กล้าแสดงออกอย่างอิสระด้วยความเชื่อมั่นและเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพได้

เพื่อให้การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ บรรลุตามตัวชี้วัดและมาตรฐานการเรียนรู้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้จัดทำหนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน **ทัศนศิลป์** **กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖** ขึ้น โดยนำเสนอสาระการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักสูตร อาทิ การจัดองค์ประกอบศิลป์ ระยะเวลาและความลึก น้ำหนักและแสงเงา วรรณะของสี และงานทัศนศิลป์ในวัฒนธรรมท้องถิ่น และวัฒนธรรมต่างๆ ซึ่งหวังว่าหนังสือเรียนเล่มนี้จะอำนวยความสะดวกให้กับนักเรียน ครู และผู้ที่เกี่ยวข้อง นำไปใช้ในการเรียนการสอนศิลปะได้ อย่างไรก็ตามหากหนังสือเรียนนี้มีข้อปรับปรุงประการใด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานยินดีรับข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

หนังสือเรียนเล่มนี้สำเร็จได้ด้วยความร่วมมือของคณะผู้จัดทำ ซึ่งประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญด้านศิลปศึกษา ด้านการจัดการศึกษา ตลอดจนศิลปินที่มีส่วนร่วมในการนำเสนอผลงานเพื่อการศึกษาค้นคว้า สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานขอขอบคุณไว้ในโอกาสนี้

(นายชินภัทร ภูมิรัตน)

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๔

สารบัญ

เรื่อง

หน้า

บทที่ ๑ การจัดองค์ประกอบศิลป์

๑

บทที่ ๒ สีคู่ตรงกันข้าม

๗

บทที่ ๓ รูป ๒ มิติเป็น ๓ มิติ

๑๓

บทที่ ๔ งานปั้น

๒๓

บทที่ ๕ ภาพงานศิลป์

๒๙

บทที่ ๖ ศิลปะสะท้อนชีวิต

๓๕

ศัพท์ศิลปะน่ารู้

๔๒

บทที่ ๑

การจัดองค์ประกอบศิลป์

องค์ประกอบศิลป์ หมายถึง ส่วนประกอบต่างๆ ของ จุด เส้น รูปร่าง รูปทรง ขนาด สัดส่วน แสง สี ที่ว่างและลักษณะผิว มาจัดวางให้เหมาะสมกลมกลืนซึ่งจะทำให้ได้ผลงานศิลปะที่สวยงาม

๑. จุด เป็นส่วนประกอบพื้นฐานของงานศิลปะ เมื่อนำมาเรียงต่อกันจะทำให้เกิดเส้นลักษณะต่างๆ หลากหลายแนว และเมื่อนำมาวางเป็นกลุ่มจะทำให้เกิดเป็นภาพได้

๒. เส้น เกิดจากการลากดินสอ ปากกา พู่กัน หรืออุปกรณ์อื่นๆ ไปตามจุดที่วางไว้ จะเกิดเป็นเส้นหลายลักษณะ เช่น เส้นตรงแนวนอน เส้นตรงแนวตั้ง หรือเส้นโค้ง เส้นเหล่านี้ทำให้เกิดความรู้สึกต่างกันไป

๓. สี เป็นสิ่งที่เกิดจากการที่แสงส่องกระทบกับวัตถุ และสะท้อนมาเข้าสายตา เราจึงมองเห็นวัตถุที่อยู่รอบตัวเป็นสีต่างๆ ซึ่งในทางศิลปะจะแบ่งสีออกเป็น ๒ ประเภท คือ สีธรรมชาติและสีสังเคราะห์

สีธรรมชาติ คือสีที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น สีของใบไม้ สัตว์ ท้องฟ้า ทะเล เป็นต้น

สีสังเคราะห์ คือสีที่มนุษย์สร้างขึ้นหรือประดิษฐ์ขึ้น เช่น สีรถยนต์ เสื้อผ้า รองเท้า กระเป๋า เป็นต้น

๔. รูปร่าง รูปทรง เป็นลักษณะของสิ่งต่างๆ รอบตัวเรา ซึ่งสามารถมองเห็นได้จากภายนอกของวัตถุ จะมีรูปร่างและรูปทรงที่แตกต่างกันออกไป โดยจะแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ รูปร่าง รูปทรงแบบเรขาคณิต และรูปร่าง รูปทรงแบบอิสระ

๕. พื้นผิว เป็นลักษณะภายนอกของสิ่งต่างๆ ที่เกิดจากธรรมชาติหรือการสร้างขึ้นมา เช่น ผิวเรียบ ผิวหยาบ ผิวขรุขระ เป็นต้น การหมั่นสังเกตลักษณะพื้นผิวของสิ่งต่างๆ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในงานศิลปะได้

ความสมดุล

ความสมดุลเป็นหลักการจัดภาพที่สำคัญ โดยต้องพิจารณาจุดศูนย์กลางของภาพเป็นหลัก แล้วแบ่งออกเป็นซ้าย ขวา บน ล่าง จึงมีความจำเป็นที่จะต้องให้ทั้งสองด้านของภาพ โดยเฉพาะด้านซ้ายและขวามีความสมดุลกัน

ความสมดุลแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท ดังนี้

๑. ความสมดุลแบบ ๒ ข้างเท่ากัน คือ การจัดองค์ประกอบต่างๆ ของศิลปะให้ทั้งสองข้างของแกนสมมาตรมีขนาด สัดส่วน น้ำหนักเท่ากันหรือมีรูปแบบเหมือนกัน

ที่มาของภาพ www.hamanan.com

๒. ความสมดุลแบบ ๒ ข้างไม่เท่ากัน คือ การจัดองค์ประกอบต่างๆ ของศิลปะให้ทั้งสองข้างมีขนาด สัดส่วน น้ำหนักไม่เท่ากันหรือไม่เหมือนกัน แต่เมื่อดูจากแกนสมมาตรแล้วทั้งสองข้างจะเท่ากัน มีความสมดุลกันในความรู้สึก

ขนาด

ขนาดของสิ่งต่างๆ ในภาพจะต้องมีความเหมาะสมและสมดุลไม่ทำให้เกิดความรู้สึกว่า ภาพดูเอียงไปข้างใดข้างหนึ่ง ถ้าหากภาพมีรูปซึ่งมีขนาดใหญ่และเล็กอยู่คนละด้านของภาพก็จะทำให้ภาพนั้นขาดความสมดุล แต่เราสามารถแก้ไขได้โดยการใช้สีที่มีน้ำหนักระบายรูปที่มีขนาดเล็กจะช่วยให้ภาพมีความสมดุล

ที่มาของภาพ www.nakhontoday.com

สัดส่วน

สัดส่วน คือ ความสัมพันธ์กันอย่างเหมาะสมระหว่าง ขนาดขององค์ประกอบที่แตกต่างกัน สัดส่วนในภาพวาดเกี่ยวข้องกับขนาดของสิ่งต่างๆ ในภาพ ซึ่งต้องมีความสัมพันธ์กันอย่างพอดี เช่น สัดส่วนของคน สัดส่วนของภาพทะเลกับท้องฟ้า เป็นต้น

บริเวณชายหาดนพรัตน์ จังหวัดกระบี่

รูปและพื้นที่ว่าง

พื้นที่ว่าง หมายถึง พื้นที่ที่ไม่ต้องมียุติประกอบใดๆ อยู่ เปรียบเสมือนที่ปักสายตา หรือ การเว้นวรรคตอนในหนังสือ ภาพที่สวยงามจำเป็นต้องมีพื้นที่ว่างอย่างเหมาะสมทำให้ภาพ ดูสะอาดตา โดดเด่นมากยิ่งขึ้น

บริเวณชายหาดนพรัตน์ จังหวัดกระบี่

ลองทำดู

กิจกรรมที่ ๑

ให้นักเรียนวาดภาพ ๑ ภาพ โดยจัดขนาด สัดส่วน ความสมดุลให้เหมาะสม

กิจกรรมที่ ๒

สร้างสรรค์งานจากรูปและพื้นที่ว่าง

ให้นักเรียนตัดกระดาษสีต่างๆ มาติดลงบนกรอบภาพ โดยใช้หลักการรูปและพื้นที่ว่าง

คำแนะนำสำหรับครูในการประเมินผลการเรียนรู้

การตรวจสอบการปฏิบัติงาน และการเรียนรู้ตามองค์ประกอบของระดับคุณภาพการเรียนรู้ โดยใช้เกณฑ์การประเมินด้านต่างๆ ดังตัวอย่าง

ระดับคะแนน				
ด้าน	๑	๒	๓	๔
ความรู้ (๔ คะแนน)	รู้จักความสมดุลของภาพ	อธิบายความแตกต่างของสัดส่วน ขนาดของภาพได้	อธิบายวิธีการใช้สัดส่วน ขนาดและความสมดุลของภาพได้	สร้างสรรค์งานศิลปะโดยการจัดวางสัดส่วน ขนาด ความสมดุล และองค์ประกอบของภาพได้
กระบวนการคิด (๔ คะแนน)	รับรู้สัดส่วน ขนาดของภาพในธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม	หามุมมองของรูปร่าง รูปทรงในธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม	วางแผนนำสัดส่วน ขนาด และความสมดุลของรูปมาทำเป็นงานศิลปะ	สร้างสรรค์งานศิลปะโดยใช้สัดส่วน ขนาด และความสมดุลเป็นองค์ประกอบในการจัดภาพ
ทักษะความคล่อง (๔ คะแนน)	วาดภาพที่มีขนาด สัดส่วน ความสมดุลได้	ดัดแปลงภาพโดยใช้องค์ประกอบมาจัดวางได้	ถ่ายทอดงานศิลปะโดยใช้สัดส่วน ขนาด และความสมดุลจัดวางเป็นองค์ประกอบของภาพได้	มีการพัฒนางานศิลปะการวาดภาพอย่างต่อเนื่อง
รู้คุณค่า (๔ คะแนน)	รู้ว่าขนาด สัดส่วน และความสมดุลเป็นส่วนประกอบของสิ่งต่างๆ ในธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม	เห็นประโยชน์ในการนำขนาด สัดส่วน และความสมดุล มาใช้ในการสร้างสรรค์งานศิลปะ	เข้าใจในแนวคิดของศิลปินที่นำขนาด สัดส่วน และความสมดุล มาใช้ในการสร้างสรรค์งานศิลปะ	ชื่นชมความงามที่ปรากฏในธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม
ค่านิยม (๔ คะแนน)	ปฏิบัติงานตามที่ครูมอบหมาย	ใส่ใจในการปฏิบัติงาน	มีการคิดและตัดสินใจอย่างเป็นระบบ	มีส่วนร่วมในการทำงานกลุ่ม

เกณฑ์การประเมิน

ดีมาก	=	๔ คะแนน
ดี	=	๓ คะแนน
พอใช้	=	๒ คะแนน
ปรับปรุง	=	๑ คะแนน

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
๑๘ - ๒๐	ดีมาก
๑๕ - ๑๗	ดี
๑๑ - ๑๔	พอใช้
๐ - ๑๐	ปรับปรุง